

Sisam Depremi Sonrası Kentsel Dönüşümde Asbest Tehlikesi

Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) bağlı bir kuruluş olan Uluslararası Kanser Araştırmaları Merkezi (IARC) tarafından insanlar için kesin kanser yapıcı madde sınıfında yer alan asbest (Grup I kanserojen madde), gerek halk ve çevre sağlığı gerekse de işçi sağlığı açısından bilinen en tehlikeli kimyasallardan biridir. Küresel ölçekte asbest maruziyetine bağlı hastalıklar, Dünya Sağlık Örgütü(WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü(İLO) verilerine göre her beş dakikada bir insanın ölümüne sebep olmaktadır. Asbest insanlarda akciğer kanseri ve akciğer ile karın boşluğunu saran zarın kanserinin (mezotelyoma) yanı sıra akciğeri örten plevra olarak adlandırılan zarın kalınlaşmasına, akciğer dokusu içinde asbest liflerinin birikmesiyle oluşan asbestozise neden olabilmektedir.

Ülkemizde ticari adı amyant olan asbestin her türünün çıkarılması, işlenmesi, kullanılması, asbest içeren her türlü ürünün piyasaya arz ve satışı 31.12.2010 tarihinden itibaren yasaklanmıştır. Ancak bu tarihe kadar inşa edilen sayısız konut, okul, hastane, fabrika, devlet dairesi, askeri üs gibi yapılar ile pek çok endüstriyel üründe kullanılan binlerce ton asbest dolaşımına ve halen hayatımızın her anında yer almaya devam ediyor. Yasaklardan önce kullanılmasıyla hayatımıza girmiş olan asbestli yapı ve ürünlerin sökülmesi, yıkılması, tamirata, bakımı, geri dönüşümü ve taşınması sırasında gerçekleşen kontrolsüz faaliyetler sonucunda işçilerin ve halkın asbeste maruz kaldığı bilinmektedir.

İzmir’de, 30 Ekim tarihinde yaşanan Sisam Depremi sırasında yıkılmış binalar dışında, hasar almış birçok binanın yıkımına başlanmış ve süreç içinde ivmeli olarak yıkımlar artmıştır. Halen kentimizde özellikle Bayraklı, Bornova ve Karşıyaka’da deprem nedeniyle hasar görmüş binaların yıkımı devam etmekle beraber, bir de kentsel dönüşüm için yıkılan ve yıkılacak binalar eklenmiştir. Görünen o ki İzmir’i aylarca sürececek yıkım çalışmaları ve bununla birlikte yıllarca devam edecek kentsel dönüşüm süreci beklemektedir. Şehir içinde bina yıkımlarının yoğun bir şekilde devam ediyor olması ve özellikle doğru yıkım metodunun uygulanmaması, yıkımların kontrolsüzce ve önlem alınmadan yapılmakta olması, tozu dumana katarak yıkım yapılması, yıkım alanı çevresinde yaşayanların sağlığını ve uzun vadede şehrimizi çevresel boyutta olumsuz etkileyecektir.

Ülkemizde bina yıkımlarında asbest güvenliğinin sağlanmasına yönelik halen yürürlükte olan mevzuat hükümleri bulunmaktadır. 2004 yılında yayımlanan “Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” uyarınca bina içindeki “asbest, boya, florasan, civa, asit ve benzeri tehlikeli atıkların diğer atıklardan ayrı olarak toplanması ve bertaraf edilmesi”; “Yıkım işlemleri sırasında gürültü, toz ve görüntü kirliliği ile ilgili olarak tedbirlerin alınması” gereklidir. Diğer yandan Asbestle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik uyarınca da bir “asbest sökülme uzmanı” gözetiminde binada asbest içerebilecek malzeme ve yerlerini belirlemek için inceleme yapılması ve asbest maruziyetini engelleyecek , gereken tedbirleri içerecek “iş planı” yapılarak yıkılacak binanın bağlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne bildirilmesi gereklidir. Güncel mevzuat gereğince ,yapılarda kullanılmış olan asbestin sökülmesi ve bertaraf edilmesi yasal bir zorunluluktur.

İzmir’de kentsel dönüşüm nedeniyle yıkılmakta olan binalarda “Asbest” var mı, yok mu sorusunun gündemde olduğu bir gerçektir. Belediyeler, yıkımı yapılacak bina için birkaç saatte verilen “Asbest Yoktur” raporları doğrultusunda asbest olmadığını savunurken, bina yıkımını

gerçekleştiren müteahhitler için de asbest olmaması yıkım maliyetlerini aşağıya çekmek anlamına gelmektedir. Biliyoruz ki asbest yer kaplamalarında özellikle marley, duvar kaplamalarında, boya ve sıvalarda, kazan ve ısıtma sistemi izolasyonunda, elektrik izolasyonunda ve eternit olarak bilinen çatı kaplamalarında, çimento içinde kullanılmıştır. Bu konu üzerine yapılmış bilimsel araştırmalar ile yaşam alanımızda yer alan yapılardaki asbest varlığı sabittir.

Kentsel dönüşüm nedeniyle yıkılacak binaların “Yıkım Ruhsatı” binanın bulunduğu belediye tarafından verilmektedir. 2018 yılı itibariyle Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri tarafından belediyelere “Kentsel Dönüşüm Kapsamında Yapı Yıkımlarındaki Tehlikeli Madde/Atık – Asbest” konusunda bilgilendirme yapılmış olup, yapıda asbest bulundurabilecek yapı elemanlarından yetkin kişi tarafından numune alınarak, bakanlıkça yetkilendirilmiş, akredite laboratuvar tarafından asbest varlığı tespiti yapılmasını zorunlu kılmıştır. Yapıda asbest tespit edilmesi durumunda ise asbestin yapıdan ayrıştırılmadan ana yıkıma geçilmesini önlemek amacıyla “Yıkım Ruhsatı” verilmemesini şart koşmuştur.

Kentsel Dönüşümün bir felakete dönüşmemesi için, yıkım süresince ve yıkım atıklarının yüklenmesi ve taşınması sırasında asbest ve toz güvenliğinin sağlanmasına yönelik mevzuat hükümlerine ve TS 13633 Yapıların Tam Ve Kısmi Yıkımı İçin Uygulama Kuralları Standardı, TS 13895 Asbest İçeren Malzemelerin Sökümü Ve Asbest Bertaraf Yöntemleri Kılavuzu ve TS13883 Toz Bastırma Sistemleri Standardı gibi teknik standartlarına uyulmalıdır. Belediyeler “Yıkım Ruhsatı” nı vermeden önce, mevzuatın uygulanmasını sağlamak ve denetlemekle yükümlüdür. İl Çevre ve Şehircilik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Sağlık Müdürlükleri ve Belediyelerce yıkım ve atık yönetimi mevzuatlarının gerektirdiği koordinasyon sağlanmalı, çalışmalarının yürütüldüğü belirtilen ve halen yayınlanmayan Yıkım Yönetmeliği bütünsel değerlendirilmeli, denetimler artırılmalı; mevzuata uygun olmayan yıkımların ruhsatları iptal edilerek gerekli idari ve hukuki işlemler yapılmalıdır.

Binaların kontrolsüz ve plansız yıkımı ile ortaya çıkacak asbest maruziyeti öncelikle belediyelerin daha sonra da ilgili bakanlıkların ortak sorumluluğundadır. İzmir’de Belediyeler tarafından denetlenmeden ve hafriyat firmaları tarafından mevcut yönetmeliklere uygun olmadan yapılan bina yıkımları gözlemlenmektedir. Bu yıkımlar kentimizde asbest maruziyetine yol açmaktadır.

Şehrimizde deprem sonrası hasarlı bina yıkımları ve kentsel dönüşüm çalışmaları uzun yıllar devam edecektir. Asbestin kanserojen olduğu ve bu haliyle devam eden kentsel dönüşüm ile birlikte soluduğumuz havaya karışarak halk sağlığını tehdit ettiği bir gerçektir.

Acil Önlem Alınmalıdır!

Kamuoyuna Saygı ile Duyurulur..

TMMOB İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU

İZMİR TABİP ODASI

ASBEST SÖKÜM UZMANLARI DERNEĞİ